

Nr 69.

Av herr **Arne**mark m. fl., om visst tillägg till lagen om kollektivavtal.

Den rådande arbetslösheten kräver för sitt lindrande stora offer från samhällets sida. Från stat och kommuner gå för närvarande för detta ändamål mycket betydande belopp, vilka starkt anstränga den tillgängliga skattekraften.

Kraven på samhällets medverkan till arbetslöshetens lindrande innebära numera i många fall en börda, som, lagd på ett sviktande skatteunderlag, kan som följdverkan få ökad arbetslöshet. Under sådana omständigheter är det icke med samhällsintresset förenligt, att staten begränsar sin uppgift till att utbetala medel till arbetslöshetens lindrande och samtidigt stillatigande åser, huru naturliga arbetstillfällen givas till spillo.

Nödvändigheten av att alla tillgängliga arbetstillfällen utnyttjas får kanske sin starkaste belysning, då det gäller lindrande av den betydande arbetslösheten bland ungdomen. En fullkomlig och undantagslös enighet torde inom hela vårt folk råda om de ytterligt allvarliga faror denna företeelse innebär för en sund samhällsutveckling. Det är en allmän angelägenhet av största betydelse, att alla de omständigheter, som till äventyrs försvåra ungdomens yrkesutbildning och arbetsmöjligheter, så långt möjligt elimineras.

En av de viktigaste och naturligaste utbildningsmöjligheterna för ungdomen är, att den, så snart omständigheterna det tillåta, kan beredas tillfälle till arbete i något yrke. Erfarenheten visar, att redan den omständigheten, att yrkesvana förvärvats, är ägnad att för den unge arbetaren underlätta anskaffande av arbete.

En inom arbetslöshetskommissionen verkställd undersökning utvisar, att av arbetslösa i åldern 15—25 år endast 4.6 procent å landsbygden och 9.5 procent i städerna hade fullgod praktisk yrkesutbildning bakom sig. Man torde ur dessa siffror kunna utläsa, att arbetslösheten hos ungdomen varit relativt obetydlig hos dem, som varit i tillfälle förvärva sig yrkesvana, medan den åter svårt gått ut över de icke yrkesutbildade.

Inom de stora industrierna möta i allmänhet icke på kollektivavtalsområdet några hinder mot ungdomens utbildning. Annorlunda är emellertid förhållandet inom hantverket. Inom ett flertal fack hava i kollektivavtalen influerit bestämmelser, som på det mest restriktiva sätt reglera arbetsgivarens rättigheter att hålla lärlingar och starkt begränsa deras antal. Här skola endast angivas några, hämtade ur fall, vilka förevarit vid arbetsdomstolen:

Ur avtal den 30 april 1929 mellan Svenska livsmedelsarbetareförbundets avdelning nr 5 Malmö och Clara Nilsson:

»Idkarna förbinda sig att ej anställa mer än en bagerska i varje bageri med under 50 kronor i veckan. Inga betalande elever få intagas i firmorna».

»Arbeterskorna skola tillhöra Svenska livsmedelsarbetareförbundet och anställas genom detta förbunds arbetsbyrå».

Ur avtal den 15 juli 1929 mellan Svenska frisörarbetareförbundets avdelning nr 18 Halmstad och Carl H. Ohlsson:

»Medlem av Svenska frisörföreningen äger icke rätt att i sitt arbete anställa eller inneha biträde, som icke tillhör Svenska frisörarbetareförbundet».

»Mästare eller biträde äger icke rätt, att utan medgivande av sin huvudorganisations styrelse, anordna kurser för undervisning i yrket, (herr- och damfrisöryrket) eller biträda vid sådana kurser. Ej heller rätt att mot betalning, eller i form av frielever, åtaga sig utbildning av lärlingar».

Ur avtal den 12 juli 1927 mellan Svenska livsmedelsarbetareförbundet och Sven Ljungberg i Stockholm såsom innehavare av firman Södermalms Wienerkonditori:

»Lärlingar få icke anställas till högre antal än en på var tionde av vid bageri och en på var femte av vid konditori fast anställda yrkesarbetare; dock att där antalet fast anställda bageri- eller konditoriarbetare uppgår till två, en lärling får anställas».

Ur avtal den 15 juli 1929 mellan Svenska frisörarbetareförbundet och Anna Pählman i Stockholm:

»Mästare eller biträde äger icke rätt, att utan medgivande av sin huvudorganisations styrelse, anordna kurser för undervisning i yrket, (herr- och damfrisöryrket) eller biträda vid sådana kurser. Ej heller rätt att mot betalning, eller i form av frielever, åtaga sig utbildning av lärlingar».

Ur avtal den 1 maj 1929 mellan Svenska bleck- och plåtslagareförbundets avdelning nr 26 Kalmar och firma Lewin & Andersson:

»Arbetsgivare äger ej rätt att sysselsätta mer än en lärling på en fullt betald arbetare (s. k. gesäll).

Tillfällig anställning av flera av sistnämnda berättigar ej till intagande av flera lärlingar».

Ur avtal den 31 maj 1930 mellan Svenska livsmedelsarbetareförbundet och John Siewertz i Stockholm såsom innehavare av Hugos konditori:

»Arbetsgivare må icke anställa mer än en nylärling för varje påbörjat 5-tal arbetare».

Ur avtal den 15 juli 1929 mellan Svenska frisörarbetareförbundet och Anna Pählman i Stockholm:

»Medlem av Svenska frisörföreningen äger icke rätt att i sitt arbete anställa eller inneha biträde, som icke tillhör Svenska frisörarbetareförbundet».

»Endast en lärling får vara anställd å varje affär. S. k. tvålgosse kan därutöver anställas, men får denne ej vara äldre än 16 år, och s. k. champoneringshjälpen å damfrisering, vilken ej får vara äldre än 17 år. Mästare med minst fyra biträden i damfrisering och som ej har lärling, äger rätt att anställa två s. k. champoneringshjälpen».

»Mästare eller biträde äger icke rätt, att utan medgivande av sin huvudorganisations styrelse, anordna kurser för undervisning i yrket, (herr- och damfrisöryrket) eller biträda vid sådana kurser. Ej heller rätt att mot betalning, eller i form av frielever, åtaga sig utbildning av lärlingar».

Ur avtal den 23 augusti 1925 mellan Skandinaviska sadelmakare- och tapetserareförbundet och E. Carlander i Tranås:

»Arbetsgivare äger ej rätt antaga mer än 2 lärlingar per år. Som lärling räknas ej stoppredare och tagelspinnare, dessa få ej användas till något yrkesmässigt arbete å verkstaden».

Ur avtal den 4 mars 1932 mellan Svenska livsmedelsarbetareförbundet och Oscar Hansen j:or i Skurup:

»Endast en lärling får anställas i varje firma».

»Arbetsgivarna förbinda sig att endast anställa organiserade arbetare».

Ur avtal den 15 juli 1929 mellan Svenska frisörarbetareförbundets avdelning nr 3 Hälsingborg och Ellen Holmström:

»Medlem av Svenska frisörföreningen äger icke rätt att i sitt arbete anställa eller inneha biträde, som icke tillhör Svenska frisörarbetareförbundet.

Medlem av Svenska frisörarbetareförbundet äger icke rätt att antaga eller inneha anställning hos arbetsgivare, som icke tillhör Svenska frisörföreningen».

»Endast en lärling får vara anställd å varje affär. S. k. tvålgosse kan därutöver anställas, men får denne ej vara äldre än 16 år, och s. k. champoneringshjälp å damfrisering, vilken ej får vara äldre än 17 år».

Ur avtal den 1 maj 1929 mellan Svenska bleck- och plåtslagareförbundets avdelning nr 26 Kalmar och Karl Petersson:

»Arbetsgivare äger ej rätt att sysselsätta mer än en lärling på en fullt betald arbetare (s. k. gesäll)».

»Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet, att fritt antaga eller avskeda arbetare, dock endast använda arbetare som tillhör vederbörande fackorganisation».

Som synes av ovanstående exempel, återfinnas även i många fall bestämmelser i kollektivavtalen om ömsesidig organisationsplikt, d. v. s. vederbörande kontrahenter hava förbundit sig att icke i sin tjänst antaga respektive icke antaga tjänst hos oorganiserade. I dessa fall föreligga samma möjligheter att på konstlad väg hindra den naturliga tillförseln av arbetskraft inom ett yrke som föreligga i fall där kollektivavtalet innehåller fixa restriktioner i detta avseende.

I ett flertal fall har arbetsdomstolen på grund av ovan anförda avtalsbestämmelser eller liknande nödgats ålägga arbetsgivare utbetala skadestånd eller att från sin tjänst skilja arbetare, som hos honom haft sysselsättning och utbildning, men på grund av fackorganisationernas ingripande nödgas bliva utlämnade åt sysslolöshet. Exempel härå kunna hämtas i arbetsdomstolens domar n:ris 28/1930, 121/1931, 62/1932, 162/1932, 187/1932, 60/1933, 148/1933.

Även under nu rådande arbetslöshet är svårigheten att erhålla utbildade arbetare inom hantverket ofta för handen. Samhällets medverkan till undanröjande av denna olägenhet genom yrkesundervisning i syfte att skapa en duglig, yrkesutbildad arbetarstam är värd allt erkännande men måste, i den omfattning den för närvarande bedrives, anses medföra kostnader för det allmänna, som fri rätt till naturlig yrkesutbildning skulle kunna förväntas i icke obetydlig utsträckning förminska.

Vikten av att något från samhällets sida göres till förhindrande av att arbetslös ungdom utestänges från arbete, där sådant står till buds, ligger i öppen dag. Det är icke med modern samhällsuppfattning förenligt, att enskilda arbetargrupper tillåtas att i löneupptrivande syfte förhindra tillströmning av arbetskraft till yrket. I varje fall kan det under inga omständigheter anses förenligt med den nuvarande, på samhällets bekostnad och under stora offer från andra medborgargrupperns sida igångsatta hjälpverksamheten från samhällets sida. Samhällets medverkan och ingalunda outtömliga ekonomiska resurser böra ej få tagas i bruk för lindrande av *konstlad* arbetslöshet. För samhällets ställningstagande bör i detta avseende den gamla regeln vara avgörande: att det ena göra och det andra icke låta.

Rätten till arbete åberopas allmänt som en naturlig rätt, i varje fall rätten till understöd, då arbete av en eller annan anledning ej står vederbörande till buds. Det borde vara en konsekvens härav, att frågan om arbetstillfällen och yrkesutbildningens öppethållande ägnas en större uppmärksamhet än som hittills kommit till uttryck i vår lagstiftning. Att rätten till arbete icke undertryckes är en primär faktor vid varje lösning av arbetslöshetsproblemet.

Det måste därför anses starkt av behovet påkallat, att denna fråga upptages till legal reglering. De bestämmelser i kollektivavtal, varav här ovan en exempelsamling återgivits, stå icke i god överensstämmelse med den uppfattning, som ligger till grund för samhällets allmänna hjälpverksamhet till arbetslöshetens lindrande.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville för sin del besluta, att i lagen av den 22 juni 1928 om kollektivavtal införes följande bestämmelse:

»Kollektivavtal må icke innehålla bestämmelse, som innebär inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning.»

Stockholm den 18 januari 1934.

<i>G. Arnemark.</i>	<i>Gust. Svedman.</i>	<i>R. Lundqvist.</i>
<i>C. Gösta Jacobsson.</i>	<i>Ludwig Brännström.</i>	<i>Eric Hansson.</i>
<i>T. V. Lundell.</i>	<i>David Larsson.</i>	<i>Rikard Westerdahl.</i>
<i>Erik Nylander.</i>	<i>P. S. Hedlund.</i>	<i>Ivar Anderson.</i>
<i>E. Thorell.</i>	<i>Albert Johansson.</i>	<i>Erik Hagberg.</i>
<i>T. G. von Seth</i>	<i>Nils V. Sandström.</i>	<i>John Gustafsson</i>

i Välsnäs.

<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Linus Andersson.</i>	<i>Arthur Gustafson</i> i Kasenberg.
<i>Sven Persson.</i>	<i>Josef Hagman.</i>	<i>Nils Holmström.</i>
<i>Ewald Lindmark.</i>	<i>Ernst V. Olsson.</i>	<i>Ernst Aronson.</i>
<i>Alf Meyerhöffer.</i>	<i>Erik Laurén.</i>	<i>N. E. Nilsson.</i>
<i>Birger Petersson.</i>	<i>Edvard Lithander.</i>	<i>Gunnar Persson.</i>
<i>Emanuel Björck.</i>	<i>Carl Patric Ossbahr.</i>	<i>Gösta Liedberg.</i>
<i>Nils Nilsson</i> i Karlstad.	<i>Nils Persson.</i>	<i>Frans Hansson</i> i Hönö.
<i>Per Rudén.</i>	<i>John Jönsson.</i>	<i>Edvin Leffler.</i>
<i>Ivar Sefve.</i>	<i>Cl. Lindskog.</i>	<i>Per Pehrsson.</i>
	<i>Adolf Wallerius.</i>	
